

Література

1. Гусарев С.Д. Юридична деонтологія (Основи юридичної діяльності) : навч. посіб. / С.Д. Гусарев, О.Д. Тихомиров. – 2-ге вид., переробл. – К. : Знання, 2006. – 487 с.
2. Зеленко І.П. Правова культура працівників органів внутрішніх справ (загальнотеоретичний аспект) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 “Теорія та історія держави і права” / І. П. Зеленко ; Харківський національний ун-т внутрішніх справ. – Х., 2006. – 20 с.
3. Коваленко Н.О. Формирование международной правовой культуры у будущих пилотов в высших учебных заведениях : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 “Теория и методика профессионального образования” / Н.О. Коваленко ; Государственная летная академия Украины. – Кировоград, 2009. – 168 с.
4. Правознавство : підручник / [авт. кол.: С.Е. Демський, В.С. Ковальський, А.М. Колодій (керівник авт. кол.) та інші ; за ред. В.В. Копейчикова]. – 5-те вид., перероб. та доп. – К. : Юрінком Інтер, 2002. – 736 с.
5. Про Державну прикордонну службу України : Закон України від 03.04.2003 р. № 661-IV [Електронний ресурс] // Комп’ютерна інформаційно-правова система “Ліга”. – Режим доступу: www.liga.net.
6. Психология и педагогика : учеб. пособ. / [под ред. К.А. Альбухановой и др.]. – М. : Совершенство, 1998. – 320 с.
7. Сливка С.С. Юридична деонтологія : підручник / С.С. Сливка. – 3-є вид., перероб. і доп. – К. : Атіка, 2006. – 296 с.
8. Твердохліб Л.В. Формування правової культури старшокласників у навчальних закладах нового типу : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.01 “Теорія та історія педагогіки” / Л.В. Твердохліб ; Луганський держ. педагогічний ун-т ім. Тараса Шевченка. – Луганськ, 1999. – 17 с.
9. Царенко В.І. Формування правосвідомості особистості військовослужбовців-прикордонників України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 “Теорія та історія держави і права; історія політичних та правових учень” / В.І. Царенко. – К., 2003. – 18 с.
10. Царенко В.І. Деонтологія правоохоронної діяльності офіцерів-прикордонників : навч. посіб. / В.І. Царенко, М.М. Поліщук, В.І. Мірошніченко. – Хмельницький : Вид-во НАДПСУ, 2005. – 144 с.
11. Щербань М.П. Формування правової культури студентів вищих аграрних навчальних закладів І–ІІ рівнів акредитації : автореф. дис.... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 “Теорія та методика професійної освіти” / М.П. Щербань ; Інститут вищої освіти АПН України. – К., 2005. – 20 с.

СУЛІНА Л.В.

ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ ПРОЕКТУВАННЯ ЗМІСТУ ПІДРУЧНИКА З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ПРИРОДНИЧИХ ФАКУЛЬТЕТІВ

На сучасному етапі розвитку суспільства особливого значення набуває проблема якісної підготовки випускників ВНЗ природничого профілю (зокрема, зі спеціальності “Біологія”) у зв’язку з їхньою майбутньою багатофункціональною діяльністю, участю в розвитку освіти, науки, духовного життя суспільства. Необхідність входження вищої школи України в Болонський процес викликано потребами нового інформаційного суспільства, це потребує володіння іноземними мовами.

Однією з головних тенденцій у сучасній освітній політиці України є спрямованість на інтеграцію у світове та європейське товариство, що вимагає володіння іноземними мовами для забезпечення спілкування й взаєморозуміння між народами. Характерною рисою ділового й повсякденного життя є вимога знання хоча б однієї з основних європейських мов міжнаціонального спілкування. У зв’язку із цим необхідно підвищити рівень підготовки вчителів іноземної мови. Побудова вищої школи, котра готувала б конкурентоспроможного на ринку праці фахівця з природничих спеціальностей, забезпечувала умови для його професійного зростання, передбачає перехід від знаннево орієнтованої моделі дидактичної системи його підготовки до діяльнісно-компетентнісної моделі, згідно з якою студент є творчою особистістю. Простежуються суперечності, що вимагають пошуку практичних ефективних рішень для реалізації завдання забезпечення якісної підготовки фахівців цих спеціальностей, а саме: на суспільно-політичному рівні – між процесами інтеграції, глобалізації та рівнем підго-

товки громадян до спілкування в глобальному світі; на організаційно-педагогічному рівні – між сприйняттям дисципліни “Іноземна мова” як обов’язкової складової змісту освіти та невідповідною сучасним вимогам якістю розвитку іншомовної комунікативної компетенції студентів, нездатністю вітчизняної школи забезпечити оволодіння іноземними мовами на такому рівні, що передбачений чинними міжнародними освітніми стандартами за об’єктивних умов. Необхідність застосування інтерактивних технологій під час викладання іноземної мови є найважливішою вимогою до викладачів. Але це практично неможливо здійснити, якщо немає відповідного підручника або методичного посібника, розроблених з урахуванням інтерактивних технологій навчання.

Теоретичні й методичні засади організації інтерактивного навчання викладено в працях вітчизняних учених: О. Пометун, Л. Пирожко, О. Пехота, С. Сисоєвої, Є. Селевко [3; 4], а також у багатьох зарубіжних дослідників, таких як: Г. Фріц, Х. Дуглас, К. Роджерс, Ч.К. Бонуел, Т.Е. Сазерленд. Існують різні підходи до визначення інтерактивного навчання. Ми дотримуємось думки, що технологію інтерактивного навчання можна визначити як сукупність способів цілеспрямованої посиленої міжсуб’єктної взаємодії викладача і студентів, послідовна реалізація яких створює оптимальні умови для розвитку та саморозвитку особистості професіонала.

Мета статті – визначити категоріальний апарат, значущий для використання інтерактивних технологій у процесі проектування змісту навчального підручника з англійської мови; узагальнити існуючі тлумачення й класифікації інтерактивних технологій; виокремити з усієї сукупності інтерактивних технологій ті, які забезпечують особистісно орієнтований характер проекту навчального підручника.

Інтерактивний підхід до викладання англійської мови на немовних факультетах передбачає активну взаємодію всіх учасників навчального процесу, при якому відбувається обмін автентичною інформацією іноземною мовою й вироблення вмінь успішної комунікативної взаємодії для вирішення навчальних та професійних завдань. До комунікативної компетентності студентів немовних спеціальностей входить енциклопедичний (когнітивний), лінгвістичний, інтерактивний компоненти при провідній ролі інтерактивного [1, с. 196]. На нашу думку, педагогічна технологія із застосуванням інтерактивного методу, маючись на увазі аудиторні групі інтерактивні заняття, підвищує пізнавальний інтерес студентів, розширює професійно-особистісний потенціал майбутніх спеціалістів, дає їм більше можливостей для успішного оволодіння іноземною мовою, сприяє раціональному використанню часу занять, що є дуже важливим в умовах нефілологічних факультетів.

Необхідність розробки, обґрунтування й реалізації інтерактивних теоретичних і технологічних засобів формування іншомовної компетентності студентів немовних спеціальностей зумовлена об’єктивними суперечностями між:

- потребою педагогічної практики в науковому осмисленні процесу формування іншомовної компетентності й недостатнім опрацюванням наукових уявлень про цей процес;
- високим рівнем вимог до викладання іноземної мови у ВНЗ і низькою технологічністю процесу формування іншомовної компетентності;
- визнанням значущості інтерактивного методу в процесі викладання іноземної мови й недостатнім умінням застосовувати цей метод.

Ключовим поняттям, що визначає сенс інтерактивних методів, є “взаємодія”. Під взаємодією ми розуміємо безпосередню міжособистісну комунікацію,

найважливішою особливістю якої є здатність людини “приймати роль іншого”, уявляти, як її сприймає партнер по спілкуванню або група, і відповідно інтерпретувати ситуацію та конструювати власні дії.

Інтерактивна педагогічна взаємодія характеризується високим ступенем інтенсивності спілкування його учасників, їх комунікації, обміну діяльностями, зміною й різноманітністю їх видів, форм і прийомів, цілеспрямованою рефлексією учасниками своєї діяльності та взаємодії, що відбулась. Інтерактивна педагогічна взаємодія, реалізація інтерактивних педагогічних методів спрямовані на зміну, вдосконалення моделей поведінки і вчинків студентів, підготовку їх до майбутньої професійної діяльності.

Провідними ознаками й інструментами інтерактивної педагогічної взаємодії є: полілог, діалог, миследіяльність, смислотворчість, міжсуб’єктні відносини, свобода вибору, створення ситуації успіху, позитивність і оптимістичність оцінювання, рефлексія тощо [2].

У педагогічній інтерпретації полілог – це можливість кожного учасника педагогічного процесу мати свою індивідуальну думку щодо будь-якої проблеми; готовність і можливість для учасників висловити її; до того ж будь-яка думка, якою б вона не була, має право на існування.

Діалог передбачає сприйняття учасниками педагогічного процесу себе як рівних партнерів, суб’єктів взаємодії.

Миследіяльність як сутнісна ознака інтерактивних методів полягає в організації інтенсивної розумової діяльності викладача та студента; не трансляція викладачем у свідомість студентів готових знань, а створення умов для самостійної пізнавальної діяльності; організація проблемного навчання; самостійне виконання студентами різноманітних розумових операцій, таких як аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, класифікація тощо; поєднання різних форм організації розумової діяльності студентів (індивідуальної, парної, групової); процес обміну думками між учасниками педагогічної взаємодії.

Смислотворчість є процесом усвідомленого створення студентами й викладачем нових для себе сенсів, змісту предметів і явищ навколишньої дійсності крізь призму своєї індивідуальності, вираз свого індивідуального ставлення до явищ і предметів життя.

Свобода вибору студентів і викладача полягає в їх свідомому регулюванні й активізації своєї поведінки, педагогічної взаємодії, які сприяють оптимальному розвитку, саморозвитку.

Створення ситуації успіху полягає в цілеспрямованому створенні викладачем комплексу зовнішніх умов, що сприяють отриманню студентами задоволення, радості, прояву спектра позитивних емоцій і відчуттів. Успіх розглядається як мотив до саморозвитку, самовдосконалення. Для створення ситуації успіху використовують різноманітні педагогічні засоби та умови. Найголовніші з умов – це позитивність, оптимістична оцінка студентів.

Позитивність та оптимістичність оцінювання учасниками педагогічної взаємодії один одного виявляється в їх прагненні до підвищення своїх досягнень, здійснення оцінювання себе та іншого як умови саморозвитку. Це вимагає наявності у викладача вміння, оцінюючи діяльність студента, підкреслити цінність, неповторність, значущість його результатів, індивідуальних досягнень

особистості, прагнення відзначити та підкреслити позитивні зміни в стані розвитку особистості студента.

Рефлексія є самоаналіз, самооцінка учасниками педагогічного процесу своєї діяльності, взаємодії. Це актуалізація викладачем і студентами своїх знань, досвіду діяльності в тій чи іншій педагогічній ситуації. Це їх потреба і готовність зафіксувати зміни стану розвитку, визначити причини таких змін, дати оцінку ефективності педагогічної взаємодії, що відбулася, створення умов для подальшого саморозвитку.

Класифікувати інтерактивні технології можна за їх провідною функцією в педагогічній діяльності на типи:

- створення сприятливої атмосфери, організації комунікації;
- організація обміну діяльностями;
- організація мислєдіяльності;
- організація смислотворчості;
- організація рефлексивної діяльності [2].

Механізм формування іншомовної компетентності вивчений недостатньо, тому ми зробили припущення, що розвиток комунікативних умінь у студентів немовних спеціальностей відбуватиметься успішніше, якщо при застосуванні інтерактивного методу розробити комплексний і поетапний цикл занять, які сприяють не тільки оволодінню англійською мовою, а й професійно-особистісному становленню кожного студента. Актуальність створення методичного посібника для студентів біологічного факультету ДонНУ визначається не тільки низьким рівнем сформованості іншомовної компетентності майбутніх фахівців, а й дефіцитом аудиторного часу.

При створенні посібника ми враховували загальні дидактичні принципи та загальні принципи навчання іноземних мов. Будь-який навчальний процес має бути побудованим максимально економно, забезпечуючи мінімальні витрати часу при максимальній ефективності навчання того чи іншого предмета. У нашому випадку під максимальною ефективністю навчання розуміємо набуття студентами міцних навичок, умінь та способів іншомовної комунікативної діяльності, передбачених як мета навчання.

Цей посібник був розроблений на основі використання автентичного матеріалу “Reading Essentials for Biology The Dynamics of Life” (The Interactive Students Textbook) [5]. Він має на меті допомогти студентам денного й заочного відділення біологічного факультету в аудиторній і самостійній роботі над розвитком практичних навичок і вмінь читання, розуміння, спілкування англійською мовою зі спеціальності, містить такі завдання та види діяльності, за яких усі студенти виявляються залученими в процес пізнання, при цьому кожний робить свій індивідуальний внесок у спільну справу. Посібник складається з 20 глав, кожна з яких поділена на три частини: Before You Read, Read to Learn and After You Read. Before You Read допомагає студентам висловити свою думку з поданої проблеми, використовуючи попередні знання чи ставлячи запитання, щоб зрозуміти нову інформацію, або знаходячи ключові слова для з'ясування теми тексту (здійснюється інтерактивна взаємодія за допомогою полілогу, діалогу тощо, створення сприятливої атмосфери, організації комунікації). У частині Read to Learn подано текст як примірник мовленнєвого продукту носіїв мови, що вивчається. Усі тексти, присвячені питанням біології, несуть у собі дефініції біологічних термінів. Ця

частина має примітки на полях, що дає змогу студентам розуміти, організувати й усвідомлювати інформацію, не перериваючи процесу смислотворчості. Глава *After You Read* являє собою міні-словник, який виділяє основні біологічні поняття й терміни з наданої проблеми, а також пропонує додаткові види діяльності, що допомагають студентам організувати, проаналізувати та зробити висновки з розглянутої теми. Цей етап характеризується миследіяльністю, свободою вибору й рефлексією всіх учасників навчального процесу.

Висновки. У цей період проводиться апробування посібника “Інтерактивний практикум з англійської мови для аудиторної і самостійної роботи студентів денної і заочної форми навчання біологічного факультету”. На цьому етапі ми можемо констатувати, що така організація навчального процесу залучає кожного студента в колективний процес навчального пізнання, заснований на взаємодії всіх його учасників. Необхідним кроком для ефективного досягнення мети навчання є створення в аудиторії таких умов, де обмін знаннями, ідеями, думками відбувається в доброзичливій атмосфері, у дусі взаємної підтримки, взаєморозуміння, взаємодії.

Використання інтерактивних методів у педагогічному процесі спонукає викладача до постійної творчості, вдосконалення, професійного й особистісного зростання, розвитку. І ця інноваційна діяльність не залишає викладача, поки він усвідомлює, що інтерактивні методи навчання є дієвим педагогічним засобом, а використання в педагогічному процесі технології інтерактивного навчання – необхідна умова розвитку і тих, хто вчиться, і тих, хто вчить.

Розробка й апробування посібника є першим етапом проектування повноцінного підручника з англійської мови для фахівців з природничих наук біологічного напрямку, а також початковим етапом формувального експерименту.

Література

1. Астафуров С.В. Формирование иноязычной профессиональной компетенции у студентов нефилологических специальностей / С.В. Астафуров // Профессиональная коммуникация: проблемы гуманитарных наук. – Волгоград : Нива, 2005. – Вип. 1 (1). – С. 196.
2. Кашлев С.С. Технология интерактивного обучения / С.С. Кашлев. – Мн. : Белорусский вересень, 2005. – 176 с.
3. Пометун О.І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посіб. / О.І. Пометун, Л.В. Пироженко. – К. : А. С. К., 2004. – 192 с.
4. Пометун О. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід / О. Пометун, Л. Пироженко. – К., 2002.
5. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// science. glencoe.com](http://science.glencoe.com).

СУЩЕНКО Т.И.

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ТВОРЧЕСТВА ВОСПИТАНИЯ И УПРАВЛЕНИЯ ИМ

Любое творчество можно рассматривать как ту меру свободы, до которой созрело общество, встав на путь демократизации и гуманизма, при которых человек становится “мерой всех вещей”.

В огромном потоке литературы, посвященной этому явлению, нет единого подхода к творчеству. Трактовки этого явления зависят от мировоззренческих установок, культурно-исторических условий, специфических особенностей прикладного характера и пр. Вероятно, поэтому творчество не получает единообразной методологической интерпретации, что сказывается на объяснении его механизмов в рамках специальных наук. Однако некоторые тенденции общефи-